

Lukiokoulutuksen laatustrategian luonnos

Lausuntopalautteiden koonti

TAUSTA

Lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelma on osa pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman toimeenpanoa. Hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelman (VN/5061/2021), jota toteutetaan vuosien 2021-2022 aikana. Osana laatu- ja saavutettavuusohjelmaa opetus- ja kulttuuriministeriö on laatinut lukiokoulutuksen keskeisten sidosryhmien kanssa luonnoksen lukiokoulutuksen laatustrategiasta. Laatustrategialuonnokseen on sisällytetty laatutyötä yhteneväistä näkökulmia, jotka kytkeytyvät lukiokoulutuksen järjestäjien lakisääteiseen velvoitteeseen kehittää laadunhallintaansa.

Lukiokoulutuksen laatustrategian luonnos laitettiin julkisesti lausuttavaksi 23.8.2022 ja lausuntoaika oli 30.9.2022 saakka. Lausuntoja saapui lausuntopalvelun kautta yhteensä 64, joista kahdelta organisaatiolta oli kaksi samanlaista lausuntoa. Tämän lisäksi kolme lausuntoa tuli sähköpostilla opetus- ja kulttuuriministeriöön. Kun päällekkäisistä lausunnoista vain toinen huomioitiin, niin lausunnonantajia oli yhteensä 65.

YHTEENVETO

Opetus- ja kulttuuriministeriön laatimasta lukiokoulutuksen laatustrategian luonnoksesta lausui 33 koulutuksen järjestäjää ja 31 järjestöä, yhdistystä tai yliopistoa. Lausunnoilla ollut lukiokoulutuksen laatustrategian luonnos sai hyvän vastaanoton. Lukiokoulutuksen laadun valtakunnan tason kehittämistä pidettiin merkittävänä askeleena lukioiden laatutyön edistämiseksi ja sitä kannatettiin laajalti. Nyt luotu lukion laatustrategia luo tahtotilaa lukiokoulutuksen ja sen laadun parantamiseksi. Palautteissa tuotiin vahvasti esiin se, että laadittua strategiaa lukiokoulutuksen järjestäjät ja yksittäiset lukiot voivat käyttää yhdensuuntaisesti tukemaan omaa laatustrategiatyötä paikallisista lähtökohdista käsin. Sen nähtiin myös lisäävän jatkossa yhteistyötä eri koulutuksen järjestäjien ja lukioiden välillä. Osa lausunnonantajista piti luonnosta liian yleisellä tasolla olevana, mutta toimintaympäristön kuvaus ja tulevaisuuden keskeisten haasteiden tunnistaminen nähtiin hyvänä. Laatustrategian laadinnassa hyödynnettyä osallistavaa työtappaa pidettiin toimivana. Hyvänä valintana ja sitä, että laatustrategiassa ei sorruta laatuajattelun termien viljelyyn.

Laatustrategialuonnoksessa määriteltyä lukiokoulutuksen laadunhallinnan visiota pidettiin hyvänä ja siinä mainittua aikajännettä vuoteen 2030 perusteltuna. Myös positiivisina asioina koettiin, että visiossa huomioidaan laaja-alainen yleissivistys, koulutuksellinen tasa-arvo ja oppilaitoksen toimintakulttuurin kehittäminen. Lisäksi laajasti kannatettiin laatustrategian valintaa nostaa opiskelijan oppiminen, osaaminen ja hyvinvointi keskiöön.

Laadunhallinta suomalaisessa koulutusjärjestelmässä –kuvausta pidettiin onnistuneena. Lausunnonantajat toivat esiin muun muassa sen, että onnistuakseen laadunhallinta tarvitsee selkeän johtamisjärjestelmän, jossa vastuut, rakenteet ja prosessit ovat kuvattu. Lisäksi onnistuminen vaatii lausunnonantajien mukaan yhteistä kehittämistä, muun muassa vertais- ja itsearvioinnin avulla. Keskeisten toimijoiden kuvauksesta tuotiin esiin, että tässä laatustrategialuonnoksessa on huomioitu hyvin se, että kullakin lukiokoulutuksen parissa toimivalla on oma selkeä vastuualueensa. Parhaimmillaan kuitenkin työ laadun ylläpitämiseksi ja edistämiseksi tapahtuu yhteistyössä ja verkostoissa.

Lausuntojen mukaan lukiokoulutuksen laatutekijät kuvaavat hyvin ja laaja-alaisesti tämän hetkisiä ja tulevaisuuteen suuntautuvia lukiokoulutuksen vaikuttavia tekijöitä sekä osa-alueita. Lukion laatustrategialuonnoksen neljää laatutekijääpidettiin onnistuneina. Näistä laadukkaan oppimisen sekä opiskelijoiden ja henkilöstön hyvinvoinnin, jaksamisen ja osallisuuden nostaminen selkeästi esiin sai paljon kannatusta. Huomion kohteena oli myös jatkumot perusasteelta lukioon ja edelleen jatko-opintoihin. Lausunnonantajat korostivat opiskelijoiden hyvinvoinnin merkitystä oppimisen perustana. Opiskelijan hyvinvoinnin kannalta merkityksellisenä tekijänä pidettiin kohtaamiskulttuurin rakentamista. Samoin luonnoksen osallistavan ja yhteisöllisen toimintakulttuurin sekä opiskelijoiden roolin vahva huomioiminen sai kiitosta. Lausunnoissa todettiin, että laatustrategiassa tulisi paremmin huomioida ylioppilastutkinnon ja korkeakoulujen opiskelijavalinnan vaikutukset lukiokoulutukseen.

Lausunnoissa tuotiin esiin laatustrategian vahvuutena laadunhallinnan kiinnittyminen osaksi lukion perustoimintaa. Lisäksi korostettiin koko yhteisön merkitystä ja jokaisen panostusta laatutyöhön. Strategialuonnoksen katsottiin tukevan oppilaitosten omaa laatutyötä ja kehittämistä. Samoin esiin nostettiin se, että strategiatyön toteuttamisesta tulee syntyä luonteva osa toiminnan kehittämistä. Laatustrategian toteuttaminen ei saa synnyttää raskaita rakenteita ja laajoja asiakirjoja. Laatustrategian toimeenpanon tueksi toivottiin maksutonta koulutusta ja kansallisia digitaalisia järjestelmiä, joista voisi saada ajantasaista dataa sekä vertailutietoa erilaisista lukiokoulutukseen vaikuttavista tekijöistä.

Digitalisaation eri näkökulmia on luonnoksessa kuvattu laajasti. Sen nähtiin toisaalta parantavan lukiokoulutuksen saavutettavuutta ja opiskelun joustavuutta, mutta toisaalta lausunnoissa pyydettiin huomioimaan myös sen rajoitukset ja muut tekijät nuorten sosiaalisuuden ja hyvinvoinnin näkökulmasta sekä eri vammaisopiskelijoiden opintoihin osallistumisen mahdollistajana. Osa koulutuksen järjestäjistä toivoi digitaalisille oppimisympäristöille merkittävämpää roolia, jopa nostoa omaksi laatutekijäksi, mutta toisaalta toivottiin kiinnitettävän enemmän huomiota myös digitaalisten oppimateriaalien laatuun. Digitalisaation nähtiin tuovan myös uusia mahdollisuuksia kolmannen sektorin järjestöjen toiminnan ja lukioiden väliseen yhteistyöhön.

Liitteen esimerkkejä pidettiin hyvinä ja käyttökelpoisina. Niihin toivottiin muutamia laajennuksia. Lisäksi liitteen digi-osiossa käytettyä arviointiasteikkoa toivottiin käytettävän yleisesti kaikkien laatutekijäesimerkkien kanssa.

Valtaosa lausujista oli hyvin tyytyväisiä siihen, että lukiokoulutuksen laatua tarkastellaan paikallisesti koulutuksen järjestäjien tasolla ja oppilaitoksissa. Tällä nähtiin olevan lukuisia hyviä puolia, esimerkiksi se, että nyt annettavat yhtenäiset suuntaviivat ja painopistealueet antavat selkeän suunnan oman laatujärjestelmän kehittämistyölle, mutta se jättää samalla tilaa myös eri kokoisille ja kulttuuriympäristössä toimiville koulutuksen järjestäjille. Esiin tuotiin myös se, että lukioiden ominaispiirteet (painotukset, erityisen koulutuksen tehtävät, lukion koko, jne.) vaihtelevat ja näistä erilaisista toimintaympäristöistä johtuen kaikille yhteisiä mittareita ei ole perusteltua tehdä. Muutamissa lausunnoissa toivottiin sekä laatuksiteereitä että mittareita. Lausuntojen mukaan laatutekijät voidaan nähdä laatuksiteereinä, joille paikallisesti voidaan määritellä laadullisia ja määrällisiä tavoitteita. Samaan aikaan liitteessä esitetyt esimerkit koettiin hyödyllisiksi. Vahvuutena koettiin myös se, että laatutyön eri vaiheissa olevat lukiot

voivat jatkaa työtään ja hyödyntää strategiaa paikallisissa olosuhteissa omista lähtökohdista käsin. Samalla ne koulutuksen järjestäjät, jotka toimivat kunnissa tai kuntayhtymissä, voivat soveltaa ja sovittaa sitä joustavasti muihin lähitoimintojen tai kulutusalojen strategioihin. Kiitosta sai myös se, että lukion kansallisen laatustrategian perustaksi ei ole valittu yksittäistä laadunhallintajärjestelmää.

Lausunnolla olevan laatustrategian vahvuuksiksi katsottiin myös se, että se on tulevaisuudessa osa koulutuksen valtakunnallista ja paikallista informaatio-ohjausta eikä se ole lain- tai asetuksen tasoista, yksityiskohtaista säätelyä.

Useissa lausunnoissa korostettiin laatutyön resursointia. Lisäksi toivottiin kansallista tukea ja ohjausta sekä materiaaleja laatutyön jalkauttamiseen. Kuitenkin osa lausunnonantajista korosti joustavuutta laadunhallinnan paikallisessa toteuttamisessa. Esiin tuotiin se, että laatustrategian laatiminen ja siihen liittyvän kehittämisrahoituksen jakaminen vastaa osiltaan näihin tarpeisiin. Lausunnoissa myös huomautettiin, että laatukäytänteiden juurruttaminen osaksi lukiokoulutuksen arkea edellyttää pitkäjänteisyyttä lukiokoulutuksen kehittämiseen sekä lukiokoulutukseen kohdennettavien resurssien korjaamista kustannuksia vastaaviksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiittää lausunnonantajia erittäin perusteellisesta työstä ja palautteista, joita huomioidaan lopullista versiota laadittaessa.